

Praxis vid införande av metodmässiga ändringar i Konsumentprisindex

För diskussion

I föreliggande PM diskuteras ett förslag till praxis vid införanden av metodmässiga ändringar i konsumentprisindex. Frågan om hanteringen av metodmässiga ändringar och tillhörande kommunikationsstrategier har aktualiserats under senare år bland annat till följd av den ökade tillgången till nya datakällor vilken medfört att metodändringar införts i snabb takt.

Bakgrund

Konsumentprisindex spelar en viktig roll i samhället, som underlag för priskompensation i det svenska socialförsäkringssystemet samt som huvuddel i KPIF vilken utgör målvariabel för den svenska riksbankens penningpolitik. SCB bedriver därför ett kontinuerligt kvalitetsarbete med målsättningen att hela tiden förbättra den totala kvaliteten i KPI.

Det kvalitetsbegrepp som sedan 2016 gäller för all svensk officiell statistik (SCB-FS 2016:17) innehåller flera olika komponenter, där *tillförlitlighet totalt* utgör en av huvudkomponenterna. En annan viktig delkomponent är *jämförbarhet över tid*. Minskad jämförbarhet över tiden är något av ett nödvändigt ont vid metodförändringar i all statistikproduktion. Förbättringar som görs gällande tillförlitlighet måste därför kommuniceras till användare av statistiken på ett tydligt sätt och i god tid. Detta för att ändringen ska innebära en faktisk förbättring också av den *totala* kvaliteten.

De rekommendationer som gäller för all SCB:s statistik beskrivs vidare i Verksamhetsstödet (VST), genom dokumentet "Att utforma och förbättra en statistisk undersökning" (SCB, 2016). Under avsnitten 6.5 ("Design av en löpande undersökning") och 6.7 ("Ändringar av metoder och definitioner – tidsseriebrott") står följande att läsa:

"Tidsseriebrott bör i allmänhet undvikas men kan vara befogade. Metodändringar kan vara motiverade för att minska systematiska fel (eller slumpmässiga fel, vilka dock ofta är mindre störande). Vid ändring bör storleken på tidsseriebrottet mätas eller uppskattas, t.ex. genom en så kallad dubbelmätning eller genom en särskild studie (exempelvis ett experiment [...])."

"Diskussioner med statistikanvändare ska föras, och användarna ska få förhandsinformation i god tid, t.ex. i användarråd och på SCB:s webbplats."

SCB har även att förhålla sig till de krav som Eurostat ställer på HIKP. I förordning 2016/792 preciseras att Eurostat vill ha övergripande information om "betydande ändringar" tre månader innan ändringen träder i kraft. I praktiken innebär detta att en särskild enkät skickas ut till medlemsländerna i september året innan, där länderna relativt kortfattat beskriver de ändringar som är planerade. Eurostat ställer även krav på kvantitativ information *efter* att en ändring har införts, i de fall ändringen kan antas ha stor effekt på index. Nedanstående stycken är hämtade ur förordning 1921/2001:

[If] the changes are likely to affect the average annual rate of change [...] then the impact on the [...] index shall be estimated [...].

The estimates shall compare the annual rates of change of the HICP, and the sub-indices concerned, with an index which does not take account of the changes in definitions, methods, or practices.

Estimates [...] shall be transmitted to the Commission (Eurostat) at the latest with the HICPs to which they relate. A description of the method of estimation and appropriate comments on the accuracy of the estimates shall be included.

Eurostat har emellertid i dagsläget inga motsvarande krav på att kvantitativa effektmått ska tas fram *innan* det att en ändring har implementerats.

Även regeringen har poängterat vikten av att användare informeras ordentligt om ändringar i KPI. Nedan citat är hämtat från sid. 6 i regeringens svar på den så kallade ”KPI-utredningen” SOU 1999:124 (PROP 2001/02:1):

Regeringen anser [...] att den omfattande användningen av KPI ställer stora krav på att information om indexets uppbyggnad finns lätt tillgänglig samt att indexets konstruktion är någorlunda stabil och förutsebar. [...] Det är därför av största vikt att Statistiska centralbyrån och Nämnden för konsumentprisindex i god tid informerar såväl viktiga användare som allmänheten innan större förändringar av KPI genomförs. Vid mer genomgripande förändringar tas konsekvensberäkningar fram.

Syfte

Föreliggande PM beskriver SCB:s förslag till praxis vid införande av olika typer av metodmässiga ändringar i KPI. Nämnden välkomnas att komma med synpunkter på förslaget, vars principer avses implementeras i verksamheten från och med publiceringen av KPI för januari 2020.

Omfattning

Målsättningen är att de principer som beskrivs i föreliggande PM ska täcka både de krav som ställs *innan* en metodmässig ändring kan godkännas, och de kommunikationsprinciper som ska följas i samband med själva implementeringen. Med **metodmässiga ändringar avses här alla typer av ändringar som skulle kunna ge upphov till ett systematiskt tidsseriebrott i den publicerade KPI-serien**. Detta innefattar exempelvis införandet av en helt ny undersökning (delindex), byte av metod för bortfallshantering eller hantering av säsongproblematik, byte av urvalsdesign, insamlingsmetod eller prismättningsmetod samt byte av indexformel.

Förslag till praxis

Rutin vid beslut om införande av metodmässiga ändringar i KPI

Innan ett beslut kan tas om att en metodmässig ändring ska införas, ska parallella serier avseende *minst* ett helår finnas tillgängliga som underlag. (Notera att detta normalt sett kräver minst 13 månaders parallella underlag, men att det i vissa fall, t.ex. när särskilda typer av säsong-imputeringar används, innebär ett krav på längre dataserier än så.) Vid stora förändringar ska lämpligen minst två års parallella serier finnas tillgängliga.

Ett krav är att **de parallella serierna ska vara beräknade enligt den metod som avses implementeras i KPI.** Experimentella serier som tagits fram i ett tidigare utredningsskede räcker med andra ord inte som underlag för beslut om införande.

I de fall där det finns en oro kring frågor av mer eller mindre teknisk karaktär, exempelvis datatillgång, ska ett test-år användas. Parallella indexserier beräknas då kontinuerligt under test-året, d.v.s. månatligen som om de skulle ha använts i den faktiska produktionen. Eventuella produktionsproblem åtgärdas eftersom. Frågan om implementering tas sedan upp på nytt inför nästkommande år.

Kommunikation av betydelsefulla ändringar

Varje år, i samband med publiceringen av decemberindex, publicerar prisenheten en promemoria på SCB:s hemsida i vilken de förändringar i KPI som är planerade inför nästkommande år beskrivs. Texten översätts även till engelska.

För varje beslutad metodförändring ska redovisningen i promemorian inkludera de indexserier som tagits fram under förstudien, givet att inga sekretessproblem eller andra särskilda omständigheter omöjliggör detta. **Promemorian ska även inkludera en beräkning av effekten på års- och månadstakt i KPI totalt baserat på en tidigare tidsperiod.** Den effekt som avses är den som kommer sig av att metodändringen *införs* ett visst år, vilket i de flesta fall inte är detsamma som den effekt man har att vänta på längre sikt. Måttet beskriver med andra ord *den effekt man hade sett under det första året efter införande om ändringen istället hade införts under det år parallellberäkningen hänförs till.* Om det bedöms av särskilt intresse så bör även effekter på KPIF inkluderas i promemorian.

Om rapporter relaterade till ändringen finns framtagna, exempelvis som underlag för något av KPI-nämndens möten, så ska en referens till dessa inkluderas i den PM som publiceras på hemsidan.

Om det tillkommer ytterligare information om ändringen vid senare tillfälle så ska även detta kommuniceras via SCB:s hemsida. I praktiken sker detta främst via det statistikmeddelande som publiceras i samband med nästa månadspublicering.

Kommunikation vid mindre ändringar

Om en viss metodändring bedöms ha enbart en *liten effekt* på KPI så behöver denna inte kommuniceras lika utförligt i informationen (promemorian) på hemsidan – då räcker det oftast med en kommentar om att effekten av ändringen beräknas vara så pass liten att den inte påverkar KPI totalt. Om en ändring kan antas vara av stor betydelse för enskilda användare, trots att den inte påverkar KPI totalt, så ska dock helst en kommentar om förändringens effekt på finare nivå finnas med i promemorian. **Effekten av en ändring räknas som *liten* om den uppfyller nedanstående fyra kriterier**, vilka är konsistenta med HIKP-förordningen (Commission Regulation 1921/2001 – artikel 6):

Ändringen bedöms...

- ... påverka årsförändringen i totala KPI med mindre än 0,1%,
- och
- ... påverka årsförändringen inom samtliga COICOP-huvudgrupper med mindre än 0,3%,
- och
- ... påverka årsförändringen inom samtliga COICOP-grupper¹ med mindre än 0,4%,
- och
- ... påverka årsförändring inom samtliga COICOP-undergrupper² med mindre än 0,5%.

Ovanstående kriterier innebär i praktiken att parallellberäkningar krävs för att kunna avgöra huruvida en viss ändring är att betrakta som liten eller ej. I mindre betydelsefulla fall kan denna beräkning baseras på approximativa underlag, men för ändringar som har en potentiellt betydelsefull, alternativt helt okänd, effekt så ska fullständiga underlag eftersträvas så långt det är möjligt. Fördelen med att använda kriterier som är konsistenta med de regler som gäller för HIKP är att dubbla beräkningar normalt sett inte behöver göras

---

¹ COICOP 3-siffer-nivå.

² COICOP 4-siffer-nivå.

för att avgöra om ytterligare kvantitativ information om effekter behöver sändas till Eurostat under det kommande året eller ej.

Undantag från praxis

Föreliggande dokument beskriver de principer som normalt sett ska följas när metodmässiga ändringar införs i Konsumentprisindex. I särskilda fall kan det emellertid vara befogat att kringgå praxis, men man ska då ha goda skäl att göra så. Ett exempel skulle kunna vara att felaktig metod används i dagsläget och snabbt behöver bytas ut.

I VST (SCB, 2016) diskuteras olika sätt att införa metodmässiga ändringar. I föreliggande PM har vi antagit att ändringar införs i januari ett visst år, då detta torde vara den mest lämpliga metoden att använda sig av för KPI. Andra möjliga alternativ är att införa en metodmässig ändring stegvis, t.ex. för en del av populationen i taget, eller att använda sig av inbäddade experiment där en ny metod prövas på en delmängd av populationen under exempelvis ett års tid, för att sedan utvärderas. Förslaget i denna PM innebär att utgångspunkten ska vara att metodmässiga ändringar införs i KPI i samband med publiceringen av januari ett visst år, och att detta görs så samlat som möjligt (ej stegvis). Om goda skäl finns så kan dock andra principer för införanden också vara aktuella.

Diskussion

Nämnden välkomnas att komma med synpunkter på den föreslagna praxisen. Nämnden välkomnas även att kommentera principerna för när undantag får göras samt hur dessa bör hanteras vad gäller kommunikation med användare.

Referenser

PROP 2001/02:1: Budgetpropositionen för 2002 - Bilaga 4: Nya riktlinjer för konsumentprisindex.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/budgetpropositionen-for--2002-bilaga-4-nya_GP031d32 (Hämtad 2019-04-11)

Commission Regulation 1921/2001: Commission Regulation (EC) No 1921/2001 of 28 September 2001 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC) No 2494/95 as regards minimum standards for revisions of the harmonised index of consumer prices and amending Regulation (EC) No 2602/2000.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32001R1921>
(Hämtad 2019-04-11)

Commission Regulation 2016/792: Regulation (EU) 2016/792 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on harmonised indices of consumer prices and the house price index, and repealing Council Regulation (EC) No 2494/95.

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.135.01.0011.01.ENG (Hämtad 2019-04-11)

SCB (2016): Att utforma och förbättra en statistisk undersökning. Intern promemoria vilken utgör del av SCB:s interna verksamhetsstöd.